

Hallintovaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Unionin toimielinten tietosuoja-asetus)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (Unionin toimielinten tietosuoja-asetus) (U 26/2017 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- EU-erityisasiantuntija Anu Talus, oikeusministeriö
- EU-asiantuntija Anna Pohjalainen, oikeusministeriö
- tietosuojavaltuutettu Reijo Aarnio, tietosuojavaltuutetun toimisto

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 10.1.2017 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi yksilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta (COM(2017) 8 final). Komission ehdotuksella kumotaisiin nykyinen toimielinten tietosuoja-asetus (45/2001 sekä Euroopan tietosuojavaltuutetun tehtävien hoitamista koskeva päätös (1247/2002).

Asetusehdotuksen tarkoituksena on saattaa voimassa oleva lainsäädäntö yhdenmukaiseksi yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) kanssa. Samalla toimielinten tietosuoja-asetukseen sisällytettäisiin uuden sähköisen viestinnän tietosuoja-asetuksen mukaiset säännökset koskien loppukäyttäjien päätelaitteisiin liittyvien tietojen suojaamista. Nämä säädökset ovat osa EU:n tietosuojauudistusta, jonka tarkoituksena on luoda Euroopan unionille ajanmukainen, vahva, yhtenäinen ja kattava tietosuojakehys.

Valiokunnan lausunto HaVL 7/2017 vp

Yleinen tietosuoja-asetus tuli voimaan 24.5.2016 ja direktiivi yksilöiden suojelusta toimivaltaisten viranomaisten henkilötietojen käsittelyssä rikosoikeuden alalla (2016/680, tietosuojadirektiivi) 5.5.2016.

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa edellytetään nykyisen toimielinten tietosuoja-asetuksen muuttamista yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen periaatteiden ja sääntöjen mukaisiksi. Näin varmistetaan johdonmukaisuus jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä koskevan sääntelyn välillä ja mahdollistetaan asetusten samanaikainen soveltaminen. Yleistä tietosuoja-asetusta aletaan soveltaa 25.5.2018.

Valtioneuvoston kanta

Yleistä

Valtioneuvosto pitää tervetulleena komission ehdotusta uudistaa EU:n toimielinten ja elinten suorittamaa henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä. On tärkeää, että unionin toimielimiä ja elimiä koskeva sääntely yhdenmukaistetaan yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että uusi toimielinten tietosuoja-asetus olisi sovellettavissa yhtä aikaa yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisen alkaessa 25.5.2018.

Valtioneuvosto pitää ehdotuksen oikeusperustaa asianmukaisena ja katsoo sen olevan myös toisijaisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden mukainen.

Komission ehdotus sisältää viittauksia toimielinten sisäisiin sääntöihin, joilla tarkennettaisiin eräitä asetuksen säännöksiä. Lisäksi sisäisillä säännöillä voitaisiin ehdotuksen mukaan rajoittaa rekisteröidyn oikeuksia. Jatkovalmisteluissa on selvitettävä, onko tämä mahdollista ottaen huomioon, että unionin perusoikeuskirjan 52(1) artiklan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla.

Suhde asiakirjojen julkisuuteen

Yleistä tietosuoja-asetusta laadittaessa Suomi piti tärkeänä sitä, että henkilötietojen suoja voidaan sovittaa yhteen viranomaisten asiakirjojen julkisuusperiaatteen kanssa. Toimielinten tietosuoja-asetuksessa ei komission ehdotuksen mukaan säädeltäisi sen suhdetta asiakirjojen julkisuuteen. Valtioneuvosto katsoo, että asiakirjajulkisuus tulee turvata asianmukaisesti myös toimielinten tietosuoja-asetusta sovellettaessa.

Hallinnolliset sakot

Yleisessä tietosuoja-asetuksessa annetaan valvontaviranomaisille toimivalta määrätä asetuksen rikkomisesta hallinnollisia sakkoja. Koska toimielinten tietosuoja-asetusta koskevan ehdotuksen tavoitteena on toimielimiä koskevien sääntöjen yhdenmukaistaminen yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa, on johdonmukaista, että vastaava toimivalta annetaan myös Euroopan tietosuojavaltuutetulle. Tavoitteena tulisi olla, että sakkojen määräämisen edellytykset ovat mahdollisimman yhdenmukaiset yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa.

Valiokunnan lausunto HaVL 7/2017 vp

Euroopan tietosuojavaltuutetun ja Euroopan tietosuojaneuvoston välinen yhteistyö

Euroopan tietosuojaneuvosto perustettiin yleisellä tietosuoja-asetuksella, joten se toimisi ensimmäistä kertaa yhteistyössä Euroopan tietosuojavaltuutetun kanssa. On tärkeää, että toiminnallinen kehys Euroopan tietosuojavaltuutetun ja Euroopan tietosuojaneuvoston välillä on mahdollisimman selkeä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Unionin toimielinten tietosuoja koskevat säännökset on tarkoitus saattaa asetusehdotuksella yhdenmukaisiksi yleisen tietosuoja-asetuksen (2016/679) kanssa. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa edellytetään nykyisen toimielinten tietosuoja-asetuksen mukauttamista yleisessä tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen periaatteiden ja sääntöjen mukaiseksi. Valiokunta pitää tärkeänä, että jäsenvaltioita ja EU:n toimielimiä koskeva sääntely on johdonmukaista ja että uutta toimielinten tietosuoja-asetusta voidaan soveltaa yhtä aikaa yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa. Yleistä tietosuoja-asetusta aletaan soveltaa 25.5.2018.

Saadun selvityksen mukaan ehdotusta käsitellään parhaillaan neuvoston tiedonvaihto- ja tietosuojatyöryhmässä. Neuvoston puheenjohtajamaa Maltaan tavoitteena on saavuttaa asiassa yleisnäkemykset kesäkuussa 2017.

Komission ehdotus rakentuu monilta osin Suomen hyväksymän yleisen tietosuoja-asetuksen pohjalle. Komission lähtökohtana asetusehdotuksessa on ollut, että yleisestä tietosuoja-asetuksesta poiketaan vain sen ollessa välttämätöntä. Uutta toimielinten tietosuoja-asetusta tulee komission mukaan tulkita yhdenmukaisesti yleisen tietosuoja-asetuksen kanssa aina, kun asetusten säännökset perustuvat samaan käsitteeseen.

Asetusta sovelletaan ehdotuksen mukaan kaikkien unionin toimielinten ja elinten suorittamaan henkilötietojen käsittelyyn silloin, kun on kyse EU-oikeuden soveltamisalaan kokonaan tai osittain kuuluvien toimien toteuttamisesta. Asetusehdotuksen määritelmät vastaavat pääosin yleisen tietosuoja-asetuksen määritelmiä. Esimerkiksi rekisterinpitäjän määritelmä on kuitenkin suppeampi kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa.

Asetusehdotuksen henkilötietojen käsittelyä koskevat periaatteet vastaavat yleistä tietosuoja-asetusta. Uutta voimassa olevaan toimielinten tietosuoja-asetukseen nähden ovat läpinäkyvyyden, eheyden ja luottamuksellisuuden periaatteet. Lisäksi rekisterinpitäjällä on oltava kyky osoittaa noudattavansa asetusta henkilötietoja käsitellessään sekä toteuttavansa tietosuojaperiaatteita myös käytännössä (osoitusvelvollisuus).

Rekisteröidyn oikeudet vastaavat asetusehdotuksessa pitkälti yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädettyjä oikeuksia. Rekisteröidyn oikeuksien rajoittaminen olisi mahdollista vastaavissa tilanteissa kuin yleisessä tietosuoja-asetuksessa. Komission ehdotus sisältää kuitenkin sen lisäksi, että rekisteröidyn oikeuksien rajoituksista säädetään unionin perussopimusten nojalla annetuissa säädöksissä, viittauksia toimielinten sisäisiin sääntöihin. Valiokunta toteaa valtioneuvoston tavoin, että jatkovalmistelussa on selvitettävä, onko rekisteröityjen oikeuksien rajoittaminen toimielin-

Valiokunnan lausunto HaVL 7/2017 vp

ten sisäisillä säännöillä mahdollista. EU:n perusoikeuskirjan 52(1) artiklan mukaan perusoikeuskirjassa tunnustettujen oikeuksien ja vapauksien käyttämistä voidaan rajoittaa ainoastaan lailla.

Rekisterinpitäjän velvollisuudet vastaavat ehdotetussa asetuksessa keskeisiltä osiltaan yleisessä tietosuoja-asetuksessa asetettuja velvollisuuksia. Myös tuleva sähköisen viestinnän tietosuoja-asetus on otettu ehdotuksessa huomioon.

Asetusehdotuksessa ei ole nimenomaista säännöstä henkilötietojen suojan sovittamisesta yhteen virallisten asiakirjojen julkisuuden kanssa. Suomi on pitänyt yleistä tietosuoja-asetusta valmisteltaessa tärkeänä, että henkilötietojen suoja voidaan sovittaa yhteen viranomaisten asiakirjojen julkisuusperiaatteen kanssa. Valiokunta pitää tärkeänä, että asiakirjajulkisuus turvataan asianmukaisesti myös toimielinten tietosuoja-asetusta sovellettaessa. Saadun selvityksen mukaan Suomi onkin työryhmäkäsittelyn aikana tehnyt asiakirjajulkisuudesta muotoiluehdotuksia asetustekstiin.

Euroopan tietosuojavaltuutetulla on keskeinen rooli henkilötietojen suojan turvaamisessa, minkä vuoksi nykyiset tietosuojavaltuutettua koskevat säännökset sisältyvät myös uuteen asetukseen. Uutta nykytilaan verrattuna on, että Euroopan tietosuojavaltuutetulle ehdotetaan annettavaksi toimivalta määrätä hallinnollisia sakkoja toimielinten tietosuoja-asetuksen rikkomisesta. Yleisessä tietosuoja-asetuksessa annetaan vastaava toimivalta kansallisille valvontaviranomaisille. Sakkojen enimmäismäärät ovat yleisessä tietosuoja-asetuksessa korkeammat kuin nyt käsiteltävässä komission ehdotuksessa. Perusteluna tälle on esitetty se, että yleisessä tietosuoja-asetuksessa jäsenvaltioille jätettiin kansallista liikkumavaraa viranomaisille määrättävien hallinnollisten sakkojen osalta. Valiokunta toteaa, että hallinnollisten sakkojen määräämisen edellytyksiä koskevan sääntelyn tulisi olla mainituissa tietosuojaa koskevissa asetuksissa mahdollisimman yhdenmukaista.

Kansallisista valvontaviranomaisista ja Euroopan tietosuojavaltuutetusta koostuva Euroopan tietosuojaneuvosto perustettiin yleisellä tietosuoja-asetuksella valvomaan asetuksen yhdenmukaisista soveltamista. Valiokunta tähdentää, että nyt käsiteltyssä olevan asetuksen yhteistyötä ja yhdenmukaisuutta koskevilla säännöksillä on varmistettava Euroopan tietosuojavaltuutetun ja kansallisten valvontaviranomaisten mahdollisimman sujuva yhteistyö.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Hallintovaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 6.4.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juho Eerola ps
varapuheenjohtaja Timo V. Korhonen kesk

Valiokunnan lausunto HaVL 7/2017 vp

jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Elsi Katainen kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Vesa-Matti Saarakkala ps
jäsen Matti Semi vas
jäsen Mari-Leena Talvitie kok
varajäsen Ilkka Kantola sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo